

Gdańsk, 22.03.2018 r.

Dr hab. Leszek Czerwonka, prof. UG
Katedra Mikroekonomii
Wydział Ekonomiczny
Uniwersytet Gdański

RECENZJA

rozprawy doktorskiej mgr Małgorzaty Marcinkowskiej
pt. „Polityczny cykl koniunkturalny” napisanej pod kierunkiem naukowym dr. hab. Roberta
Kruszewskiego, prof. SGH

Podstawa opracowania recenzji

Podstawą sporządzenia niniejszej recenzji jest uchwała Rady Kolegium Analiz Ekonomicznych Szkoły Głównej Handlowej z dnia 20 lutego 2018 roku, o czym stanowi pismo Pani Dziekan Kolegium Analiz Ekonomicznych dr hab. Joanny Plebaniak, prof. SGH z dnia 26.02.2018 roku, na mocy której powierzono mi obowiązki recenzenta wymienionej pracy doktorskiej.

Cel pracy, problem badawczy, hipotezy badawcze

Wybór przez Autorkę politycznego cyklu koniunkturalnego na temat swojej pracy doktorskiej należy uznać za interesujący i potrzebny z naukowego punktu widzenia. Głównym celem pracy jest: „zbadanie czy gospodarki krajów demokratycznych narażone są na wahania koniunkturalne o podłożu politycznym”. Problem politycznego cyklu koniunkturalnego jest interesujący nie tylko z naukowego punktu widzenia, ale także jako problem społeczny. Pani mgr Małgorzata Marcinkowska w swojej rozprawie jako zadanie postawiła sobie zbadanie zjawiska politycznego cyklu koniunkturalnego oraz wyjaśnienie przyczyn jego występowania, jednak dzięki zdefiniowaniu modeli opisujących te mechanizmy wskazała także na możliwości zapobiegania temu niekorzystnemu zjawisku, które jest konsekwencją próby maksymalizacji własnej użyteczności przez polityków. Postawione przez Doktorantkę hipotezy badawcze brzmią: „politycy mają silne przesłanki do manipulowania gospodarką zgodnie z cyklem wyborczym” oraz „w Polsce występuje polityczny cykl koniunkturalny o charakterze fiskalnym na poziomie samorządowym”. Z punktu widzenia formalnej oceny

pracy należy stwierdzić, że szkoda, że *explicite* pojawiły się one jedynie w streszczeniu pracy, natomiast w tekście właściwym, we wstępie są one jedynie w formie domniemanej.

Charakterystyka struktury i treści pracy doktorskiej

Rozprawa składa się ze wstępu, pięciu rozdziałów oraz podsumowania. Tytuły kolejnych rozdziałów to:

1. Historia badań nad PCK
2. Najnowsze modele politycznego cyklu koniunkturalnego
3. Polityczny cykl koniunkturalny we współczesnej gospodarce – badania empiryczne
4. Model politycznego cyklu koniunkturalnego na poziomie samorządowym
5. Model empiryczny.

W rozdziale pierwszym wyjaśniono pojęcie politycznego cyklu koniunkturalnego oraz przedstawiono historię badań nad tym problemem. Przywołano pracę Kaleckiego z lat 40. XX wieku, w której poruszono kwestię zależności pomiędzy interesami politycznymi a wahaniami gospodarki, i którą można uznać za prekursorską w ramach tej koncepcji. Jednak, jak wskazuje Doktorantka, początek teorii cyklu koniunkturalnego datuje się na lata 70. XX wieku, i modelom z lat 70. i 80. XX w. poświęcony został rozdział pierwszy. Autorka przedstawia i analizuje modele Nordhousa oraz Rogoffa, w ramach gałęzi wyborczego cyklu koniunkturalnego oraz model Hibbsa, uzupełniony przez Alesinę oraz Chapella i Keecha, w ramach gałęzi partyjnego cyklu koniunkturalnego.

W rozdziale drugim Autorka przedstawiła i przeanalizowała najnowsze modele z nurtu politycznego cyklu koniunkturalnego, badające problem cykliczności koniunktury uwarunkowanej politycznie pod kątem różnych zagadnień szczegółowych, takich jak, m.in.: wybory a dyscyplina budżetowa, wpływ ograniczonej racjonalności graczy na powstawanie cyklu koniunkturalnego, wpływ czasu na decyzje polityczne, wpływ wyborów na inwestycje prywatne, czy odwrócony cykl wyborczy.

Rozdział trzeci zawiera przegląd badań empirycznych, mających odpowiedzieć na pytanie, czy polityczny cykl koniunkturalny rzeczywiście istnieje. Autorka przedstawiła ponad 20 badań empirycznych, wspierających hipotezę o istnieniu politycznego cyklu koniunkturalnego oraz testujących różne czynniki, które mogą mieć wpływ na występowanie cyklicznych wahań wydatków publicznych.

W rozdziale czwartym Doktorantka przedstawiła autorski model powstawania politycznego cyklu koniunkturalnego na poziomie samorządowym. Opierając się na wcześniejszych dokonaniach w tym nurcie badawczym Autorka jako podstawę swoich prac przyjęła jeden z dotychczasowych modeli, rozbudowując go i uzupełniając. Przyjęte założenia modelu miały na celu jak najlepsze odwzorowanie gospodarki na poziomie gmin, przez co nie została uwzględniona możliwość wpływu na politykę pieniężną, czy wysokość podatku

dochodowego. W ramach swoich analiz Doktorantka jako podstawową postać modelu przyjęła model z jednymi wyborami, następnie rozszerzając horyzont badawczy na wybory wielokrotne, dzięki czemu możliwe było zbadanie możliwości piastowania stanowiska przez polityka przez trzy kadencje oraz przeanalizowany został także model wielokadencyjny. Następnie modele zostały rozszerzone o proces uczenia się, który przyjmował dwie postacie: zmiennej w czasie funkcji kosztów oraz malejących nakładów pracy. Przeanalizowane zostały również sposoby przeciwdziałania powstawaniu politycznemu cyklowi koniunkturalnemu, które zostały ujęte w model z funkcją kary oraz model z kontraktem progowym.

W rozdziale piątym Doktorantka przedstawiła wyniki swoich badań empirycznych. Wykorzystując dynamiczny model panelowy oraz grupując poszczególne jednostki terytorialne (2304 gminy) ze względu na liczbę ludności, dochód gmin oraz ich typ i region, Autorka badania uzyskała wyniki wskazujące w jakim stopniu rezultaty badań empirycznych potwierdzają wnioski płynące z modelu teoretycznego.

W podsumowaniu rozprawy przedstawiono syntezę wniosków wynikających z rozważań teoretycznych oraz przeprowadzonych badań empirycznych.

Odnosząc się do struktury pracy i zawartości poszczególnych części, należy stwierdzić, że kolejność rozdziałów jest logicznie i merytorycznie uzasadniona, co dowodzi umiejętności stawiania i rozwiązywania problemu badawczego przez Doktorantkę.

Wśród uwag, które można sformułować w odniesieniu do treści poszczególnych części, to jak wskazano w poprzedniej części recenzji, przeoczeniem Autorki jest podanie hipotez badawczych we wstępie w postaci domniemanej, natomiast wprost jedynie w streszczeniu. Następnie, w rozdziałach pierwszym i drugim brakuje podsumowań, które mogłyby posłużyć pogłębieniu dyskusji dotyczącej wzajemnych relacji pomiędzy wymienionymi w tych rozdziałach modelami.

Rozdział trzeci zawiera przegląd badań empirycznych. Doktorantka przytacza znaczną liczbę publikacji, w których badania przeprowadzono na poziomie krajowym lub lokalnym, w Turcji, Indiach, Stanach Zjednoczonych, w krajach OECD, Unii Europejskiej i in. Autorce nie udało się jednak dotrzeć do badań (albo nie zawarła ich w swojej pracy), które jednocześnie spełniają dwa warunki: oparte są na danych z poziomu samorządu oraz dotyczą krajów z Europy Środkowo-Wschodniej. Omówienie takich badań dałoby możliwość skonfrontowania ich wyników z rezultatami badań Doktorantki, przedstawionymi w rozdziale piątym. W związku z tym chciałbym, aby Doktoranta w czasie obrony odniosła się do tej kwestii i wskazała podobieństwa, ewentualne różnice i możliwe ich przyczyny do badań o podanej charakterystyce, jak przykładowo: Sedmihradská L., Kubik R., Haas J. (2011), *Political Business Cycle in Czech Municipalities*, "Prague Economic Papers", vol. 20, iss. 1, p. 59-70, czy Placek M., Pucek M., Ochraňa F., Krapek M., Matejova L. (2016), *Political Business Cycle in the Czech Republic: Case Of Municipalities*, "Prague Economic Papers", vol. 25, iss. 3, p. 304-320, czy innych, zaproponowanych przez Doktorantkę.

Ocena stopnia oryginalności rozwiązania problemu badawczego, ogólnej wiedzy teoretycznej w dyscyplinie ekonomia oraz umiejętności samodzielnego prowadzenie pracy naukowej

Zadanie badawcze postawione przez Doktorantkę to zbadanie, czy gospodarki krajów demokratycznych narażone są na wahania koniunkturalne o podłożu politycznym. Problem badawczy dotyczy krajów demokratycznych, ponieważ badane zagadnienie związane jest z przeprowadzanymi w krajach demokratycznych wyborami. Szczególnym zainteresowaniem w trakcie badań Doktorantka objęła poziom samorządów w Polsce, zarówno od strony teoretycznej, jak i empirycznej. I w zakresie wszystkich tych kwestii problem badawczy można odnieść do istniejącej w literaturze ekonomicznej luki badawczej. O ile na podstawie literatury zagranicznej można przytoczyć szereg badań dotyczących tego zagadnienia, to w Polsce brakuje badań empirycznych, wskazujących na występowanie tego zjawiska lub jego brak w naszym kraju. Widząc lukę badawczą Autorka rozprawy rozszerzyła jeszcze horyzont badania proponując autorski model tłumaczący mechanizm powstawania politycznego cyklu koniunkturalnego na szczeblu lokalnym oraz przeprowadzając empiryczne badanie możliwości występowania politycznego cyklu koniunkturalnego na szczeblu samorządów.

Rozprawa doktorska Pani mgr Małgorzaty Marcinkowskiej ma charakter teoretyczno-empiryczny, co dało możliwość wykazania się szerokim zakresem wiedzy i umiejętności Doktorantki. Autorka pracy wykazała się dobrą znajomością problematyki i swobodą poruszania się w literaturze przedmiotu, prawie w całości obcojęzycznej, dokonując systematycznego przeglądu rozwoju modeli teoretycznych, a także aktualnych badań empirycznych.

W części opisującej własne dokonania badawcze Doktorantka przedstawiła kilka wersji modelu teoretycznego, zawierającego elementy rozszerzające i uszczegóławiające w stosunku do modeli innych autorów. Korzystając z dowodzenia matematycznego uzyskała wnioski dotyczące możliwych zachowań polityków oraz sposobów przeciwdziałania niepożądanym, z punktu widzenia społecznego, zachowaniom. Ponadto w części empirycznej pracy udowodniła swoje umiejętności posługiwania się metodami ilościowymi do oceny możliwości występowania politycznego cyklu koniunkturalnego na szczeblu lokalnym w Polsce.

Uwagi szczegółowe

Do pracy wnoszę następujące uwagi szczegółowe:

- odnośniki do przypisów – brakuje w nich konsekwencji – czasami są przed kropką kończąca zdanie, zgodnie z utrwalonymi w Polsce zasadami edycji tekstów, a czasami za kropką; odnośnik do przypisu nr 64 powinien być za cudzysłowem, a nie przed nim,

- spacje – w przypadku przypisu nr 53 spacja jest przed odnośnikiem, a nie za nim, przez co odnośnik ten przykleił się do następnego wyrazu (s. 68); w tym samym wierszu występuje również niepotrzebna spacja pomiędzy rokiem 1979 a łącznikiem, podobnie na stronie 114 – niepotrzebna spacja pomiędzy „miejsko” a łącznikiem z „wiejskim”; brak spacji za przecinkiem, a jednocześnie niepotrzebna spacja przed przecinkiem na s. 109; w przypisach również często brak spacji pomiędzy numerem przypisu a autorem publikacji,
- wolny wiersz pomiędzy przypisem 58. a 59,
- tzw. literówki: s. 10 – „będziel” zamiast „będzie”, s. 113 – „umiejętniść” zamiast „umiejętność”, „gmincach” zamiast „gminach” oraz „idochodzie” zamiast „i dochodzie”,
- zauważony błąd w bibliografii – artykuł Douglasa Hibbsa został opublikowany w roku 1977 (z czego Autorka zdaje sobie sprawę, ponieważ odniosła się do niego w rozdziale dotyczącym lat 70. i 80. XX wieku), vol. 71, issue 4, a nie w 1997 roku, nr 7.

Wskazane niedopatrzania nie wypaczają sensu prowadzonego w rozprawie wywodu.

Konkluzja

Rozprawa doktorska Pani mgr Małgorzaty Marcinkowskiej dotyczy istotnego naukowo problemu społeczno-ekonomicznego. Pani mgr Małgorzata Marcinkowska podjęła się niełatwego merytorycznie zadania badawczego opracowania modelu teoretycznego badanego zjawiska. Wykazała się także wiedzą z zakresu operacjonalizacji badanych zagadnień politycznego cyklu koniunkturalnego, przeprowadzając badanie empiryczne możliwości występowania cyklu o charakterze wyborczym.

Tym samym Doktorantka udowodniła wymaganą przez Ustawę z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (art. 13.1, Dz.U. 2003 Nr 650 poz. 595 z późn. zm.) umiejętność prowadzenia samodzielnej pracy badawczej i w sposób oryginalny rozwiązała postawiony problem badawczy. Wykazała się ogólną wiedzą teoretyczną w dyscyplinie ekonomia oraz znajomością analizowanej problematyki politycznego cyklu koniunkturalnego w ujęciu teoretycznym i empirycznym.

W świetle powyższych opinii, stwierdzam, że rozprawa Pani mgr Małgorzaty Marcinkowskiej spełnia merytoryczne i formalne wymogi stawiane pracom doktorskim i wnoszę o dopuszczenie jej do publicznej obrony.

Leszek Czerwonka